

90th ANNIVERSARY

Faculty of Architecture Chulalongkorn University

Photo credit: web.codii.or.th

Lecture

DESIGN TO DEVELOP COMMUNITY AREAS, SOCIETY, AND THE ENVIRONMENT

29 May 2024

การออกแบบการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาพื้นที่ ชุมชน สังคม สิ่งแวดล้อม ให้เข้มแข็งและยั่งยืน

วันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2567 ณ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

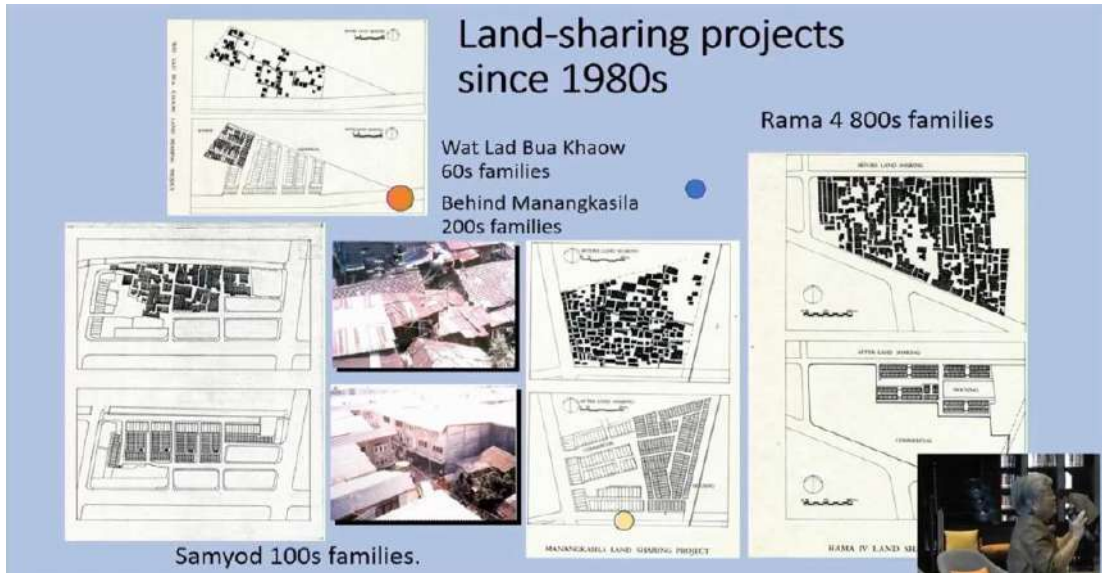
ผู้เข้าร่วมเสวนา: คุณสมสุข บุญญะบัญชา

ปัจจุบันเราอยู่ในสังคมที่ไม่มีการออกแบบ ถูกแยกย่อยเป็นส่วนๆ ปัญหาคนรุ่นใหม่ทิ้งถิ่นพื้นที่เต็มไปด้วยเครือข่ายอิทธิพล เน้นการใช้กฎระเบียบเป็นหลัก นำไปสู่การพัฒนากันในส่วนย่อยๆ ไม่เชื่อมโยงกัน ทำให้เกิดความสำเร็จเพียงบางส่วน เกิดการถูกเอาเปรียบ และเกิดความเหลื่อมล้ำยากจน ซึ่งถือเป็นสถานะของประเทศไทยในปัจจุบัน

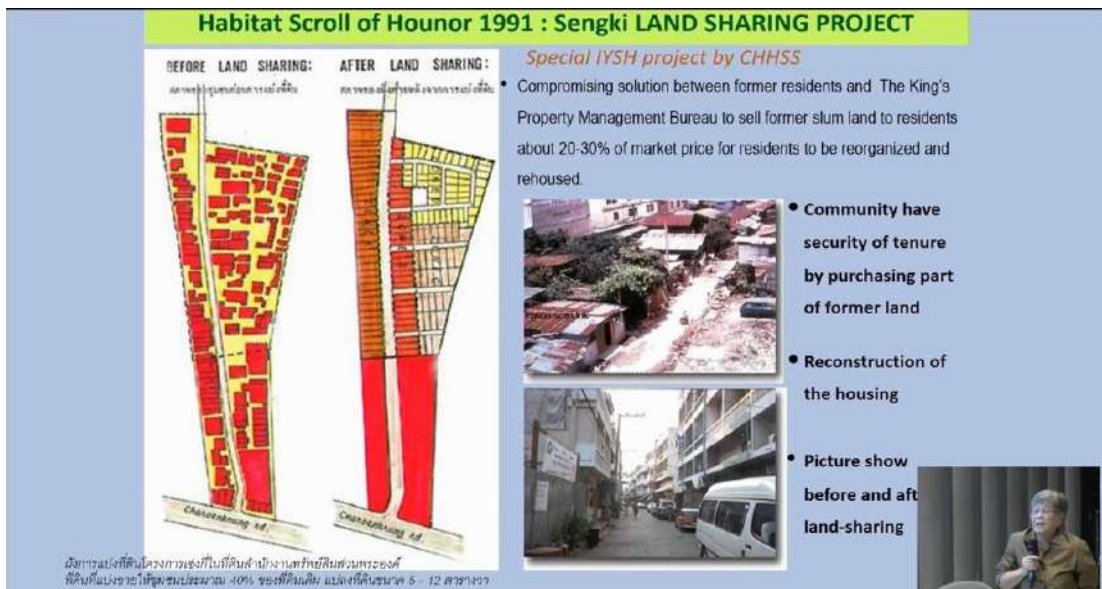
ช่วงปี พ.ศ. 2520 - 2535 ออกแบบเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้ง การไล่ที่ และการแบ่งที่ดิน มุมมองทางออกของสถาปนิกแตกต่างจากอาชีพอื่น ด้วยวิธีการที่ทุกฝ่ายรับได้มากที่สุด ดังต่อไปนี้

Land sharing project since 1980s คือ การแบ่งปันที่ดิน จากการออกแบบและการเจรจา กับชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ด้วยการประนีประนอมกับทุกฝ่าย ได้แก่ วัดลาดบัวขาว กรุงเทพฯ ชุมชนเซ็งกี กรุงเทพฯ และหมู่บ้านยิปซี ตำบลทุ่งหว่า จ.พังงา เป็นต้น

Wat Lad Bua Kaow, Bangkok

ภาพจากการบรรยายของคุณสมสุข บุญไชยบัญชา

Sengki, Bangkok

ภาพจากการบรรยายของคุณสมสุข บุญไชยบัญชา

Tungwah Land, Phangnga

ภาพจากการบรรยายของคุณสมสุข บุญญะบัญชา

Active actor คือ การเปลี่ยนผู้รับผลประโยชน์ให้เป็นผู้กระทำประโยชน์ ด้วยการใช้นุชชย เป็นผู้แก้ปัญหา ผลักดันให้คนในชุมชนมีความสามารถ มีความคิดสร้างสรรค์ และเป็นคนสำคัญในสังคม โดยการเสริมสร้างสังคมชุมชนให้เข้มแข็ง ซึ่งนำไปสู่การก่อให้เกิดความรวยทางสังคม (social wealth)

active actor

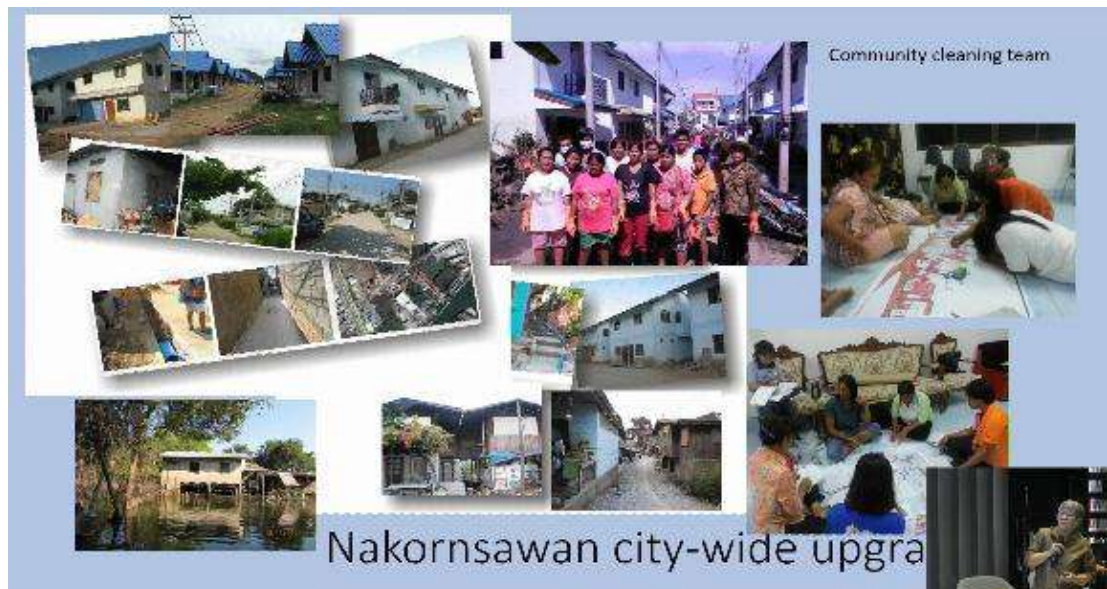
ภาพจากการบรรยายของคุณสมสุข บุญญะบัญชา

ช่วงปี พ.ศ. 2535 - 2558 ใช้แนวทางการเงินเพื่อพัฒนาพัฒนาชุมชน และยังคงใช้วิธี active actor หรือการใช้มนุษย์เป็นผู้แก้ปัญหาเช่นเดิม ได้แก่ การแจกจ่ายงานให้คนในชุมชนมีหน้าที่ของตนเอง การตั้งสถาบันพัฒนาชุมชนชุมชน บ้านมั่นคง ชุมชนเป็นเจ้าของโครงการ เชื่อมโยงคณะกรรมการ และดำเนินการทั่วประเทศ

Slam upgrading alternatives คือ แนวทางการพัฒนาชุมชนในแต่ละบริบท โดยเน้นคนในชุมชนเป็นหลัก มีตัวอย่างการพัฒนาพื้นที่ ดังนี้

City-wide upgrading เป็นวิธีการพัฒนาชุมชนแบบทั้งเมือง

- **Nakornsawan city city-wide upgrading** จังหวัดนครสวรรค์ได้มีการร่วมมือกันกับบ้านมั่นคงเพื่อพัฒนาภาพรวมทั้งจังหวัด พยายามให้เกิดคณะกรรมการร่วม โดยมุ่งเน้นการพูดคุยกับนายกเทศมนตรี เพื่อโยงทุกชุมชนเข้าด้วยกัน โดยใช้การออกแบบโครงสร้างการร่วมมือ และวางแผนร่วมกัน

Nakornsawan city

ภาพจากการบรรยายของคุณสมสุข บุญญะบัญชา

- **Ayutthaya city city-wide upgrading** จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้มีการพยายามนำแนวคิดนี้มาใช้ แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากติดปัญหาทางด้านการเมืองในพื้นที่

Ayutthaya city

ภาพจากการบรรยายของคุณสมสุข บุญณะบัญชา

Reconstruction เป็นการพัฒนาโครงสร้างด้านกายภาพของชุมชน

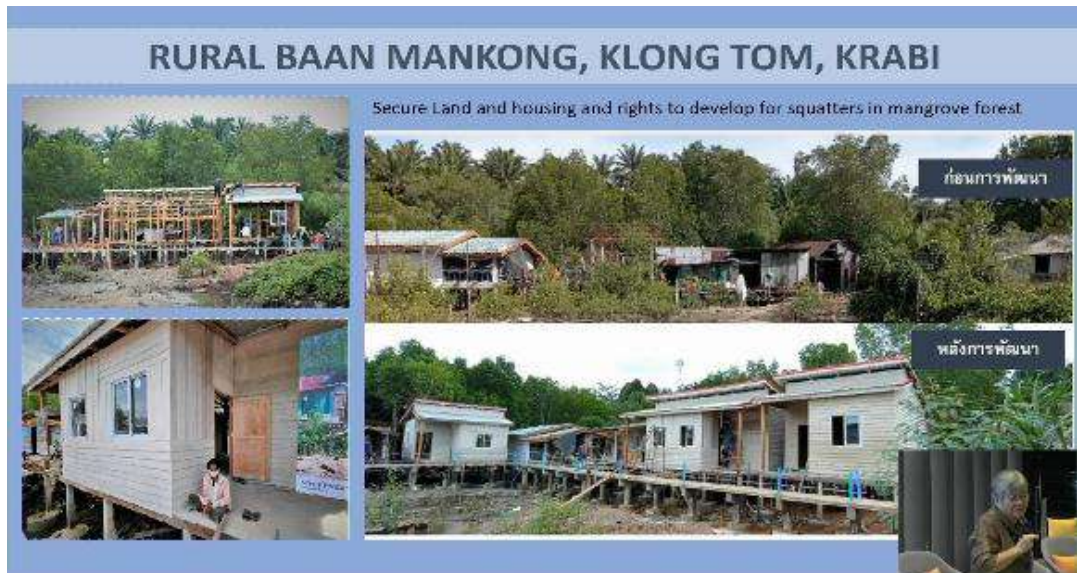
- Ladprao canal's housing development project, Bangkok ชุมชนริมคลองลาดพร้าว มีการปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ที่อยู่อาศัยให้น่าอยู่ขึ้น มีสัญญาเช่า 30 ปี มีองค์กร มีสวัสดิการ มีกองทุน มีระบบดูแลคนในชุมชน

Ladprao canal's housing development project, Bangkok

ภาพจากการบรรยายของคุณสมสุข บุญณะบัญชา

- Rural Baan Munkong, Klong Tom, Krabi โครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนชนบทป่าชายเลน เนื่องมาจากการบุกรุกพื้นที่ซึ่งมีการช่วยเหลือสร้างที่อยู่อาศัยใหม่และเชื่อมโยงให้เกิดสังคมชุมชนขึ้น

Rural Baan Munkong, Klong Tom, Krabi
ภาพจากการบรรยายของคุณสมสุข บุญญะบัญชา

- โครงการแบ่งแปลงที่อยู่อาศัยและทำเกษตรกรรม ส่งเสริมคนรุ่นใหม่คืนถิ่นจำนวน 37 ราย จากเดิมเป็นพื้นที่สนามม้า แบ่งพื้นที่เป็นแปลงสำหรับที่อยู่อาศัยและทำเกษตรพอเพียงบนพื้นที่ 2 ไร่

ภาพจำลองแปลงที่อยู่อาศัยและทำเกษตรกรรม
ภาพจากการบรรยายของคุณสมสุข บุญญะบัญชา

การออกแบบให้ชาวบ้านร่วมกันออกแบบที่อยู่อาศัยหรือชุมชนของตนเอง กระบวนการออกแบบ คือ การสืบต่อส่วนดีที่มีอยู่กับความจำเป็นที่ต้องเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น ' Unlocking people energy and creativity '

ความร่วมมือของชาวบ้านในการออกแบบชุมชนตนเอง
ภาพจากการบรรยายของคุณสมสุข บุญญะบัญชา

การบริหารจัดการและเชื่อมโยงชุมชนเข้าหากัน เช่น การดูแลเด็ก การดูแลผู้สูงอายุ และการออมทรัพย์ เป็นต้น เพื่อสร้างสังคมเครือข่ายชุมชน และพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในระยะยาว

การบริหารจัดการและเชื่อมโยงชุมชนเข้าหากัน
ภาพจากการบรรยายของคุณสมสุข บุญญะบัญชา

วิธีคิดในการออกแบบชุมชน มีอยู่ 4 วิธี ดังนี้

1. หน่วยงานออกแบบ คือ หน่วยงานภายนอกพื้นที่ คิดและออกแบบให้ชุมชนทั้งหมด คนในชุมชนไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการออกแบบ เป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นในประเทศไทย
2. ศึกษาข้อมูล และสอบถามความคิดเห็นของคนในพื้นที่ คือ การที่หน่วยงานมีหน้าที่ออกแบบ แต่มีการสอบถามความคิดเห็นเป็นชุมชนบางส่วน
3. คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบ คือ การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมดูแล ระหว่างหน่วยงานและคนในชุมชน
4. บอกความสำคัญของโครงการ และการเปลี่ยนแปลงที่ดีในอนาคต คือ การร่วมกันออกแบบระหว่างหน่วยงานและชุมชน นำไปสู่การเปลี่ยนการใช้ชีวิตของคนพื้นที่ และการออกแบบชุมชนที่ลึกซึ้งขึ้น

Re-planning คือ การปรับเปลี่ยนทางกายภาพของพื้นที่ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงชุมชน ดังต่อไปนี้

1. การปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ ได้แก่ ระบบการบริหารจัดการโครงสร้างอำนาจ และการจัดการร่วมกันหรืออาจจะกลายเป็นถูกกลไกอื่นจัดการ เป็นต้น
2. การปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรม และสังคม ได้แก่ ความสัมพันธ์ผู้คน และสวัสดิการในพื้นที่ เป็นต้น
3. การปรับเปลี่ยนโอกาสทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การทำงานใหม่ๆ เกิดการออกแบบโอกาสเชิงเศรษฐกิจ และการผลิต เป็นต้น
4. การปรับเปลี่ยนการพัฒนาระบบนิเวศน์ ได้แก่ ป่า น้ำ และภูมิศาสตร์ เป็นต้น

การวางแผน วางผัง จัดกระบวนการพัฒนา และปรับเปลี่ยนพื้นที่ คือ การให้คนและชุมชนเป็นส่วนกลาง จะทำให้สามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างได้ทั้งหมด 8 ด้าน ดังนี้

1. ปัญหาของคนในพื้นที่
2. ความสัมพันธ์ของคน กลุ่มคน โครงสร้างคนและกลุ่ม
3. ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างอำนาจและอิทธิพล
4. ข้อมูลพื้นที่ทุกมิติ
5. โครงสร้างระบบนิเวศน์ สิ่งแวดล้อม เกษตรกรรม และน้ำ
6. ความรวยเชิงวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ รวมถึงซอฟต์แวร์ (soft power)
7. โครงสร้างทางเศรษฐกิจ การผลิตของพื้นที่ รายรับรายจ่าย อาชีพ และหนี้สินของผู้คน
8. ระบบการบริหารจัดการทั้งภายในและภายนอก รวมถึงกลุ่มองค์กร และกลไก

Special Talk Transcription.

Topic : การออกแบบการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาพื้นที่ชุมชน สังคม สิ่งแวดล้อม ให้เข้มแข็งและยั่งยืน

Records File : การออกแบบการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาพื้นที่ชุมชน สังคม สิ่งแวดล้อม ให้เข้มแข็งและยั่งยืน โดยคุณสมสุข บุญญะบัญชา

Audio/Video Duration : 02 : 32 : 01

Date transcribed : 29 May 2024

Time	Speaker	Audio
00:00:00	MC (รอง ศาสตราจารย์ดร. บุษรา โปวาทอง)	<p>กราบสวัสดีท่านผู้มีเกียรติในห้องประชุมนี้ทุกท่าน รวมถึงท่านวิทยากรของเราด้วย วันนี้เป็นการสัมมนาและบรรยายโดยคุณสมสุข บุญญะบัญชา ในหัวข้อการออกแบบการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาพื้นที่ชุมชน สังคม สิ่งแวดล้อม ให้เข้มแข็งและยั่งยืน งานในวันนี้เป็นส่วนหนึ่งของการจัด lecture series คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในโอกาสครบรอบ 90 ปี ในหัวข้อ Architecture & Design for Society เป็นงานบริการวิชาการของคณะซึ่งจะเชิญผู้เชี่ยวชาญของสาขาต่างๆ มาให้ความรู้ทุกท่าน เป็นฟรีเลกซ์เชอร์ที่จะต้องจัดเดือนละ 1-2 ครั้ง ผู้บรรยายมาจากทั้งระดับชาติและนานาชาติ มาแชร์ความรู้ งานวิจัยต่างๆ รวมถึงประเด็นสังคมเพื่อเอื้อประโยชน์แก่ผู้สนใจในสาขาที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้การมาร่วมฟังบรรยายยังเป็นประโยชน์แก่สถาปนิกหรือผู้ประกอบวิชาชีพในสาขาต่างๆ และสะสมแต้มพวด. หรือการพัฒนาวิชาชีพต่อเนื่อง เรียกได้ว่าได้ประโยชน์หลายต่อเลยทีเดียว โดยในการจัดงานครั้งนี้เราได้รับการสนับสนุนจากบริษัทสกุลไทย ต้องกราบขอบพระคุณในครั้งนี้อย่างสูง ถ้าดับถัดไปการบรรยายก็จะเริ่มขึ้น ณ บัดนี้ เรียนเชิญท่านคณบดี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สราวุธ ทรัพย์สุข กล่าวเปิดงาน และมอบของที่ระลึกให้ท่านวิทยากร</p>

Time	Speaker	Audio
00:02:50	ผู้ช่วย ศาสตราจารย์ สรายุทธ ทรัพย์สุข	สวัสดิ์ศิริรับ ยินดีต้อนรับเข้าสู่คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย lecture series เราจัดเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม นำความรู้สู่สังคมภายนอก ซึ่งนอกเหนือจากหลักสูตรที่เราสอนปกติ และในเล็คเชอร์ครั้งนี้ก็เป็นครั้งสุดท้ายในวาระครบรอบ 90 ปี ของเรา ในวันนี้ก็เป็นโอกาสอันดี เพราะว่าเราจะพูดถึงสังคมแห่งอนาคต แต่บางครั้งที่ยังไปไม่ถึงเพราะการพัฒนาสังคมเราต้องเริ่มจากราก และได้วิทยากรท่านที่ทำงานกับรากจริงๆ คุณสมสุข บุญญาปัญญา เพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้พวกเราทำงานและช่วยกันส่งเสริมสังคมไทยให้มั่นคงและยั่งยืนในอนาคต
00:05:47	MC (รอง ศาสตราจารย์ดร. บุษรา โปวาทอง)	ขอแนะนำประวัติท่านวิทยากรสักเล็กน้อย อาจารย์สมสุข บุญญาปัญญา ท่านสำเร็จการศึกษาจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ.2518 และได้รับประกาศนียบัตรด้าน housing & urbanization จาก School of Architecture สถาบัน Royal Danish academy of art กรุงโคเปนเฮเกน ประเทศเดนมาร์ค เมื่อ พ.ศ.2522 ท่านมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับโดยเฉพาะผู้มีรายได้น้อยในประเทศไทย เป็นผู้ก่อตั้งสถาบันองค์กรพัฒนาชุมชน องค์กรมหาชน หรือ พอช. ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถาบันมาอย่างยาวนาน รวมถึงดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาคณะกรรมการสถาบันในปัจจุบัน และดำรงตำแหน่งเลขาธิการศึกษาที่อยู่อาศัยแห่งเอเชีย มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย โดยใช้แนวคิดด้านสถาปัตยกรรม ออกแบบกระบวนการโดยมีคนเป็นส่วนกลาง ยกกระดับเมืองเชื่อมโยงเครือข่ายชุมชนทุกฝ่าย จนเกิดแนวคิดโครงการบ้านมั่นคง สามารถแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยให้ผู้มีรายได้น้อยมากกว่า 100,000 ครัวเรือน และครอบคลุมพื้นที่มากกว่า 400 เมือง ในประเทศ รวมถึงท่านได้รับปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ.2566 จากสภาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Time	Speaker	Audio
00:08:48	คุณสมสุข บุญญาบัญชา	สวัสดีค่ะ วันนี้ยินดีมากที่ได้มีโอกาสมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ตั้งแต่ทำงานมา จนถึงวันนี้อายุ 72 ปี ต้องบอกว่าจุดเริ่มต้น คือ จากคณะสถาปัตย์ ก็ชอบคุณคณะที่สอนและทำให้เติบโตมา
00:11:26	คุณสมสุข บุญญาบัญชา	ปัจจุบันเราอยู่ในสังคมที่ไม่มีการออกแบบ ถูกแยกย่อยเป็นส่วนๆ ปัญหาคนรุ่นใหม่ทั้งถิ่น พื้นที่เต็มไปด้วยเครือข่ายอิทธิพล เน้นการใช้กฎระเบียบเป็นหลัก นำไปสู่การพัฒนากันในส่วนย่อยๆ ไม่เชื่อมโยงกัน ทำให้เกิดความสำเร็จเพียงบางส่วน เกิดการถูกเอารัดเอาเปรียบ และเกิดความเหลื่อมล้ำยากจน ซึ่งถือเป็นสถานะของประเทศไทยในปัจจุบัน
00:15:05	คุณสมสุข บุญญาบัญชา	ช่วงปีพ.ศ. 2520 - 2535 ออกแบบเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้ง การไล่ที่ และการแบ่งที่ดิน มุมมองทางออกของสถาปนิกแตกต่างจากอาชีพอื่น ด้วยวิธีการที่ทุกฝ่ายรับได้มากที่สุด
00:17:09	คุณสมสุข บุญญาบัญชา	Land sharing project since 1980s คือ การแบ่งปันที่ดินจากการออกแบบและการเจรจา กับชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ด้วยการประนีประนอมกับทุกฝ่าย ได้แก่ วัดลาดบัวขาว กรุงเทพฯ ชุมชนเซ่งกี่ กรุงเทพฯ และหมู่บ้านยิปซี ตำบลทุ่งหว่า จ.พังงา เป็นต้น
00:25:00	คุณสมสุข บุญญาบัญชา	ดิฉันไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการนานาชาติ แล้วก็สนใจวิธีนี้ active actor คือ การเปลี่ยนผู้รับผลประโยชน์ให้เป็นผู้กระทำประโยชน์ ด้วยการใช้นุชชยเป็นผู้แก้ปัญหา ผลักดันให้คนในชุมชนมีความสามารถ มีความคิดสร้างสรรค์ และเป็นคนสำคัญในสังคม โดยการเสริมสร้างสังคมชุมชนให้เข้มแข็ง ซึ่งนำไปสู่การก่อให้เกิดความรวยทางสังคม (social wealth)
00:35:11	คุณสมสุข บุญญาบัญชา	ช่วงปีพ.ศ. 2535 - 2558 ใช้แนวทางการเงินเพื่อพัฒนาพัฒนาชุมชน และยังคงใช้วิธี active actor หรือการใช้นุชชยเป็นผู้แก้ปัญหาเช่นเดิม ได้แก่ การแจกจ่ายงานให้คนในชุมชนมีหน้าที่ของตนเอง การตั้งสถาบันพัฒนาชุมชนชุมชน บ้าน

Time	Speaker	Audio
		<p>มั่นคง ชุมชนเป็นเจ้าของโครงการ เชื่อมโยงคณะกรรมการและดำเนินการทั่วประเทศ</p>
00:35:11	<p>คุณสมสุข บุญญาบัญชา</p>	<p>Slam upgrading alternatives คือ แนวทางการพัฒนาชุมชนในแต่ละบริบท โดยเน้นคนในชุมชนเป็นหลัก มีตัวอย่างการพัฒนาพื้นที่ คือ</p> <p><u>City-wide upgrading</u> เป็นวิธีการพัฒนาชุมชนแบบทั้งเมือง Nakornsawan city จังหวัดนครสวรรค์ได้มีการร่วมมือกันกับบ้านมั่นคงเพื่อพัฒนาภาพรวมทั้งจังหวัด พยายามให้เกิดคณะกรรมการร่วม โดยมุ่งเน้นการพูดคุยกับนายกเทศมนตรีเพื่อโยงทุกชุมชนเข้าด้วยกัน โดยใช้การออกแบบโครงสร้างการร่วมมือ และวางแผนร่วมกัน Ayutthaya city จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้มีการพยายามนำแนวคิดนี้มาใช้ แต่ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากติดปัญหาทางด้านการเมืองพื้นที่</p> <p><u>Reconstruction</u> เป็นการพัฒนาโครงสร้างด้านกายภาพของชุมชน Ladprao Canal's housing development, Bangkok ชุมชนริมคลองลาดพร้าว มีการปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ที่อยู่อาศัยให้น่าอยู่ขึ้น มีสัญญาเช่า 30 ปี มีองค์กร มีสวัสดิการ มีกองทุน มีระบบดูแลคนในชุมชน Rural Baan Munkong, Klong Tom, Krabi โครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนชนบทป่าชายเลน เนื่องมาจากการบุกรุกพื้นที่จึงมีการช่วยเหลือสร้างที่อยู่อาศัยใหม่และเชื่อมโยงให้เกิดสังคมชุมชนขึ้น โครงการแบ่งแปลงที่อยู่อาศัยและทำเกษตรกรรมส่งเสริมคนรุ่นใหม่คืนถิ่นจำนวน 37 ราย จากเดิมเป็นพื้นที่สนามม้า แบ่งพื้นที่เป็นแปลงสำหรับที่อยู่อาศัยและทำเกษตรกรพอเพียงบนพื้นที่ 2 ไร่</p>
00:57:59	<p>คุณสมสุข บุญญาบัญชา</p>	<p>การออกแบบให้ชาวบ้านร่วมกันออกแบบที่อยู่อาศัยหรือชุมชนของตนเอง กระบวนการออกแบบ คือ การสืบต่อส่วนดีที่มีอยู่กับความจำเป็นที่ต้องเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น 'Unlocking people energy and creativity' ซึ่งปัจจุบันการออกแบบรูปแบบนี้อาจจะหายไป แต่เราพยายามทำให้คงอยู่ รวมไปถึง</p>

Time	Speaker	Audio
		การบริหารจัดการและเชื่อมโยงชุมชนเข้าหากัน เช่น การดูแลเด็ก การดูแลผู้สูงอายุ และการออมทรัพย์ เป็นต้น เพื่อสร้างสังคมเครือข่ายชุมชนและพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน
01:09:45	คุณสมสุข บุญญะบัญชา	<p>วิธีคิดในการออกแบบชุมชน มีอยู่ 4 วิธี ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. หน่วยงานออกแบบ คือ หน่วยงานภายนอกพื้นที่ คิดและออกแบบให้ชุมชนทั้งหมด คนในชุมชนไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการออกแบบ เป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นในประเทศไทย 2. ศึกษาข้อมูล และสอบถามความคิดเห็นของคนในพื้นที่ คือ การที่หน่วยงานมีหน้าที่ออกแบบ แต่มีการสอบถามความคิดเห็นเป็นชุมชนบางส่วน 3. คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบ คือ การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมดูแล ระหว่างหน่วยงานและคนในชุมชน 4. บอกความสำคัญของโครงการ และการเปลี่ยนแปลงที่ดีในอนาคต คือ การร่วมกันออกแบบระหว่างหน่วยงานและชุมชน นำไปสู่การเปลี่ยนการใช้ชีวิตของคนพื้นที่ และการออกแบบชุมชนที่ลึกซึ้งขึ้น
01:14:08	คุณสมสุข บุญญะบัญชา	<p>Re-planning คือ การปรับเปลี่ยนทางกายภาพของพื้นที่ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงชุมชน ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ ได้แก่ ระบบการบริหารจัดการโครงสร้างอำนาจ และการจัดการร่วมกันหรืออาจจะกลายเป็นถูกกลไกอื่นจัดการ เป็นต้น 2. การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมและสังคม ได้แก่ ความสัมพันธ์ผู้คน และสวัสดิการในพื้นที่ เป็นต้น 3. การปรับเปลี่ยนโอกาสทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การทำงานใหม่ๆ เกิดการออกแบบโอกาสเชิงเศรษฐกิจ และการผลิต เป็นต้น 4. การปรับเปลี่ยนการพัฒนาระบบนิเวศน์ ได้แก่ ป่า น้ำ และภูมิศาสตร์ เป็นต้น

Time	Speaker	Audio
01:14:08	คุณสมสุข บุญญาบัญชา	การวางแผน วางผัง จัดกระบวนการพัฒนา และปรับเปลี่ยนพื้นที่ คือ การให้คน และชุมชนเป็นส่วนกลาง จะทำให้สามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างได้ทั้งหมด 8 ด้าน ดังนี้ 1. ปัญหาของคนในพื้นที่ 2. ความสัมพันธ์ของคน กลุ่มคน โครงสร้างคนและกลุ่ม 3. ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างอำนาจและอิทธิพล 4. ข้อมูลพื้นที่ทุกมิติ 5. โครงสร้างระบบนิเวศน์ สิ่งแวดล้อม เกษตรกรรม และน้ำ 6. ความรวยเชิงวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ รวมถึงซอฟต์แวร์ (soft power) 7. โครงสร้างทางเศรษฐกิจ การผลิตของพื้นที่ รายรับรายจ่าย อาชีพ และหนี้สินของผู้คน 8. ระบบการบริหารจัดการทั้งภายในและภายนอก รวมถึงกลุ่มองค์กร และกลไก
01:14:08	คุณสมสุข บุญญาบัญชา	วันนี้ก็จะมาพูดประมาณนี้ ตั้งคำถามได้ คิดว่าเป็นพี่เป็นน้อง ตั้งคำถามได้ไม่ยั้ง แลกเปลี่ยนกันได้เต็มที่
01:25:25	อ.กิตติ พัฒนพงศ์พิบูล	ผมเป็นนักเศรษฐศาสตร์ อาจจะมองคนละอย่าง มองว่าอยากให้ทุกคนรวยหมด ทำอย่างไรให้ทุกคนรวยหมด ถ้าทุกคนรวยหมดก็ไม่ปัญหา แต่มันเป็นไปได้จึงต้องหาวิธีทำให้ทุกคนรวย วิธีหลักๆก็มี 3 สิ่ง 1.ต้องมี Human capital คือ การศึกษา อันนี้สำคัญที่สุด 2.Infrastructure capital คือ การมีโครงสร้างพื้นฐานเมืองที่ดี ซึ่งจะนำไปสู่การคมนาคมที่ดีและเมืองเกิดพัฒนาขึ้น และ 3.Investment capital คือ ต้องมีเงินลงทุน ซึ่งกล่าวได้ว่าเรื่องที่ยากที่สุดอันหนึ่ง คือ คนกลางที่จะประสานทั้ง 3 ส่วนนี้เข้าด้วยกัน แต่อาจารย์เคยเรียนวิชาหนึ่งซึ่งติดตามจนถึงปัจจุบัน How to negotiate successfully หลักๆ คือ เราได้สิ่งอยากได้ เขาได้สิ่งที่เขาอยากได้ และทั้งหมดนี้คลุมด้วยการเมือง ยอมรับและเอื้อประโยชน์แก่กัน

Q & A SESSION

คำถามที่ 1		
Time	Speaker	Audio
01:31:25	ผู้ฟัง	นอกจากการเคหะและพอช. ประเทศไทยมีหน่วยงานอื่นที่เข้ามาพัฒนาเรื่องแบบนี้บ้างไหม ในประเทศไทยมีแหล่งเงินเอกชนอะไรบ้างที่เข้ามาช่วยสนับสนุน อยากเห็นโครงสร้างความเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหน ทั้งชุมชนในเมืองและชุมชนชนบท ขอขอบคุณครับ
01:32:45	คุณสมสุข บุญญาบัญชา	ในความเห็นของดิฉัน มองว่าประเทศไทยมีระบบการเงินที่ยืดหยุ่น ตั้งแต่คุณทักษิณทำกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ของชาวบ้าน รวมถึงเงินอุดหนุนต่างๆ ในบรรดาประเทศเอเชียด้วยกัน ประเทศไทยถือเป็นประเทศที่มีพัฒนาการ อันนี้จึงเป็นเหตุให้เงินที่รัฐให้พอช.มา นำมาออกแบบรูปแบบของการเงินเพื่อสนับสนุนชุมชน แล้วเราออกแบบได้ เป็นสินเชื่อให้กับชุมชน เป็น collective loan และเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย และการจ่ายคืนพอช.ถึง 98% ซึ่งถือว่าโอเค ก็แปลว่าการที่เราได้เงินรัฐบาลมา เอื้ออำนวยให้เราสามารถนำเงินพัฒนาเชิงสังคมของกลุ่ม ดิฉันคิดว่าในตอนนี้ประเทศไทยถือว่ามีความก้าวหน้าถึงแม้ต้องสู้รบปรบมือกันกว่าจะได้เงินมา ส่วนการเคหะฯ ยังตั้งอยู่ และคิดว่าตอนนี้ยังทำผิดอยู่ คือ เขานำเงินมา แล้วไปให้คนที่ต้องการซื้อบ้าน แต่ความสามารถในการจ่ายคืนอาจจะยังไม่ค่อยถึง เงินที่ได้อาจช่วยแค่ค่าประกันเท่านั้น ดังนั้น การให้สินเชื่อจะไม่มีปัญหา ถ้ามั่นใจได้ว่าองค์กรจะได้เงินคืน ในส่วนนี้คิดว่าประเทศไทยมีพัฒนาการ เมื่อพอช.ให้สินเชื่อจนเต็มจำนวน ก็นำไปรีไฟแนนซ์กับธนาคารอาคารสงเคราะห์ โดยธนาคารซื้อเป็นกองและให้เงินกลับมา เรื่องการให้สินเชื่อที่อยู่อาศัยในประเทศไทยไม่มีปัญหาเรื่องนี้ เป็นแม่แบบ แต่ต้องทำแบบ collective loan

คำถามที่ 2		
Time	Speaker	Audio
01:42:08	อ.ป๊อป	ผมเคยมีประสบการณ์พยายามเชื่อมโยงคนระดับเขตของเมืองในกทม. จึงมีคำถามเรื่องหนึ่งเรื่อง collect housing ทีเดียวสามารถขยายไปยัง public space เราเป็นคนเมืองเราไม่ได้จนเฉพาะที่อาศัย เรามีถนนเยอะแต่เราไม่มีทางเดิน เราไม่มีทางจักรยาน เราไม่มีทางขึ้นขนส่ง สาธารณะได้ พอเราจนโอกาสตรงนี้ทำให้เราต้องเสียเงินซื้อทุกอย่างต้องซื้อรถยนต์ Collective ตัวนี้ เปรียบได้กับถนนที่มีทางเดิน มีทางจักรยาน มีสวนสาธารณะ และกีฬา เราสามารถประยุกต์ concept นี้มาใช้ในพื้นที่สาธารณะได้หรือไม่
01:43:16	คุณสมสุข บุญญาบัญชา	ปัญหาของกทม. ก็คือว่ามันมีความแข็งตัวของระบบงบประมาณ มีความผันใหญ่โตมาก ถามว่าสายเงินที่จะมาทำคืออะไร เงินที่จะยึดหยุ่น เงินเขาเป็นเงินที่แข็งตัว สตง. ต้องตรวจ แล้วก็แกมยังเป็นระบบที่ต้องผ่านสำนักซึ่งทำตัวเหมือนกระทรวง เสร็จแล้วจึงส่งไปที่เขต เขตก็ทำตัวเหมือนจังหวัด แต่แยกว่าจังหวัดเพราะแต่งตั้งหมดเลย โครงสร้างการเงินของกรุงเทพมหานครมันแน่นมาก ไม่เอื้อให้เกิด participation วิธีดีไซน์เพื่อให้เกิดการคิดร่วมกันในพื้นที่สาธารณะ อย่างบราซิลทำแบบนี้เยอะมาก เรียกว่า participatory budgeting พอช. ก็ทำแบบนี้เช่นกัน โดยเราแบ่งเงิน ใช้ทำกระบวนการเท่าไรให้ชาวบ้านมาคุยกัน เราก็จัดสรรเงินให้เขา แล้วชุมชนก็เอาไปทำ

คำถามที่ 3		
Time	Speaker	Audio
01:48:10	ผู้ฟัง	สอบถามเพิ่มเติมเกี่ยวกับแหล่งที่มาของเงินอย่างเช่น จากที่กล่าวมาว่ารัฐบาลมอบงบประมาณให้กับการเคหะฯ ในการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย ที่นี้ทราบมาว่าประเด็นของ housing stock ซึ่งการเคหะฯ ได้นำบ้านร้างมาสร้างใหม่ให้ผู้มีรายได้น้อย พอดีทำวิธีดีไซส์ เกี่ยวกับเรือนที่มีคุณค่า จึงอยากสอบถามถึงความเป็นไปได้ถึงโครงการ

คำถามที่ 3		
Time	Speaker	Audio
		housing stock ของการเคหะนอกจากประเด็นบ้านร้างเนี่ย สามารถแบ่งงบประมาณอุดหนุนมาทำส่วนนี้ได้ไหมคะ
01:48:12	คุณสมสุข บุญญะบัญชา	ดิฉันเคยอยู่การเคหะมา 12 ปี คิดว่ามันไม่ทันสมัย อาจะยังมีความต้องการจำนวนหนึ่งแต่ถ้าเราเทียบคิดว่า private sector ก็สร้างได้ ถ้าดิฉันเป็นรัฐบาล ดิฉันจะให้เงินอุดหนุน private sector ที่ทำ low income ไปเลย เช่น LPN ทำแบบนี้ แต่มีเงื่อนไขในการให้เงินอุดหนุน การเคหะส่วนใหญ่เขาจะเน้นการพัฒนาโครงการใหม่ ไม่เคยทำโครงการอนุรักษ์ ตอนนี้มีคนพูดเยอะว่า จะลงมาหาคนจนที่อยู่ในเมืองพวกห้องเช่า ถ้าพวกเขารวมกลุ่มกันแบบนี้พอช.ให้เงินอุดหนุนได้ เท่ากับการอุดหนุนในโครงการทั้งหลาย แต่ยังไม่ออกถึงการเคหะที่จะทำโครงการแบบนี้ อาจจะเป็นไปได้ในอนาคต ซึ่งเป็นโครงการนำร่อง
01:52:45	ผู้ฟังจากมูลนิธิ วาทัญญู	ในฐานะที่มูลนิธิวาทัญญูเป็นมูลนิธิหนึ่งของการเคหะที่จะจัดสรรให้มีที่อยู่อาศัย ทางมูลนิธิเองเน้นให้คำแนะนำเชิงวิชาการมากกว่าที่จะลงไปให้เงินอุดหนุน ซึ่งไม่แน่ใจว่าตอนนี้จะการเคหะได้เงินอุดหนุนจากรัฐบาลไหม
01:54:19	ผู้ฟังจากการ เคหะฯ	ส่วนใหญ่โครงการของการเคหะจะเป็นการจัดสรรชุมชนที่เกิดขึ้นใหม่ ไม่ใช่ชุมชนอนุรักษ์ ถ้าถามว่ามีแนวโน้มไหม มีในเชิงงานวิจัยก็จะชุมชนเดิมกับผู้สูงอายุในชุมชน ซึ่งยังไม่แล้วเสร็จมีมาแล้วประมาณ 2 ปีแล้ว แต่ตอนนี้ยังไม่ทราบว่าจะถึงไหน

คำถามที่ 4		
Time	Speaker	Audio
01:55:31	ผู้ฟัง	การปล่อยสินเชื่อกับชุมชน ช่วยยกตัวอย่างรายละเอียดได้ไหมว่าเราจะมีกลไกได้เงินกลับมาแบบไหน

คำถามที่ 4		
Time	Speaker	Audio
01:55:52	คุณสมสุข บุญญาบัญชา	<p>เราให้สินเชื่อเป็นกลุ่ม สมมุติว่าชุมชนนี้มี 100 คนเขาก็ต้องออมทรัพย์กลุ่มมาก่อน เพื่อสร้างนิสัย เพื่อสร้างระบบการเงิน Activate ระบบเงินของผู้อยู่อาศัยให้เชื่อมโยง มันสำคัญตรงที่ว่าการเงินที่อยู่อาศัยของคนจนต้องมีแพลตฟอร์มในการเชื่อมโยงระบบการเงินครอบครัวย่อยกับครอบครัวใหญ่ก็คือกองทุนชุมชน เพราะฉะนั้นสมาชิกทั้งหลายต้องเริ่มออมทรัพย์ก่อนแล้วก็โยงมาที่กองทุนชุมชน กองทุนชุมชนเป็น adjust ระบบ formal กับ informal อันนี้เป็นสาระสำคัญในการทำงานร่วมกับคนจน จากนั้นก็จะรวบรวมไปเสนอสินเชื่อเสนอ พอได้สินเชื่อก็จะผ่านกลับมาที่ตัวกองกลาง ซึ่งในกองกลางก็จะเป็นกองทุนของสหกรณ์หรือนิติบุคคล ทำให้มีทุนไปต่อทุนกับสินเชื่ออื่น พอช.ให้อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 4 แก่องค์กร องค์กรปล่อยต่อให้สมาชิกดอกเบี้ยร้อยละ 6 เพราะฉะนั้นจะมี 2% เป็น buffer หมายถึงว่า ไม่มีโครงการที่อยู่อาศัยใดของคนจนที่จ่ายครบ 100% ดังนั้น จึงมี buffer เพื่อช่วยแก้ปัญหาคนที่จ่ายไม่ตรงเวลา และทำให้องค์กรจ่ายเงินคืนผู้ให้สินเชื่อได้เท่ากับ 100% หลักการนี้ก็ใช้ได้จนถึงตอนนี้ ถ้าจ่ายครบตามเวลาในแต่ละปีจะได้รางวัลเป็นเงินคืน ซึ่งแนวคิดนี้ก็ใช้กับที่เนปาลและฟิลิปปินส์</p>
02:01:43	อ.กิตติ พัฒนพงศ์พิบูล	<p>หลักการที่จะให้กู้เงินมีหลักการเดียว คือ ผู้กู้สามารถจ่ายเงินคืนได้ เพราะฉะนั้นผู้มีรายได้น้อยก็มีปัญหา การที่กู้ได้ก็ต้องหาวิธีของไทยเงินเดือนน้อยจึงกู้ได้น้อย บ้านคนจนเลยเถิด ส่วนหนึ่งเหมือนบ้านการเคหะฯ และยังเป็นชุมชนยิ่งยาก เพราะฉะนั้นวิธีที่ทางพอช. ออกแบบขึ้นมาก็คือว่า ให้กลุ่มคนที่จะกู้ ออมเงินเป็นระยะเวลา 1-2 ปี จะกู้เท่าไรให้ชุมชนคิดเอาเอง ดอกร้อยละ 6 พอช.ให้กู้กับสหกรณ์ร้อยละ 4 สหกรณ์ให้สมาชิกกู้ร้อยละ 6 มี buffet 2% ต้องพิสูจน์ได้ว่าชำระเงินคืนได้ สมมุติว่าชุมชนต้องการผ่อนเดือนละ 500,000 บาท ชุมชนออมได้เดือนละ 500,000 บาท หรือไม่ ถ้าทำได้ 1-2 ปี ก็แสดงว่าสามารถกู้ได้</p>

คำถามที่ 4		
Time	Speaker	Audio
		ถ้าจะผ่อน 10 ปี อันนี้เป็นหลักการที่จะให้กู้เงินปัจเจกบุคคลปกติ ซึ่งโดยทั่วไปก็จะพิสูจน์จากรายได้ แต่คนจนพิสูจน์ไม่ได้ จึงต้องใช้การออมล่วงหน้าก่อนกู้ ซึ่งจะทำให้เกิดหนี้เสียน้อย

คำถามที่ 5		
Time	Speaker	Audio
02:05:56	ผู้ฟัง	ในยุโรปมี affordable housing สำหรับคนรายได้น้อยแล้ว mixed กับคนที่ได้มากกว่า อยากถามว่าเราจัดโซนแบบนั้นได้หรือไม่ เช่น บนพื้นที่สีลม และปัญหาเรื่องของเตยอันนี้ถามถึงสถานการณ์ปัจจุบัน ที่มีโครงการพัฒนาที่ดินส่วนนั้นจนถึงปัจจุบันที่รัฐบาลเศรษฐาพูดถึงอีกเวอร์ชันหนึ่ง ผมตั้งคำถามว่า รัฐบาลหรือการทำเรื่องพัฒนาที่มีมูลค่าสูงขนาดนี้เฉพาะคนที่เคยอยู่หรือควรให้คนทั้งประเทศสามารถเข้าไปอยู่ได้
02:10:27	คุณสมสุข บุญญาบัญชา	เรื่อง mixed-use ที่ยุโรปเป็นปกติ เขาไม่ได้โฟกัสเฉพาะผู้มีรายได้น้อย คนจะมาสร้างระบบที่อยู่อาศัย สมัยที่ดินเรียนที่เดนมาร์ก ท้องถิ่นเขาจะมีเงินกองทุนเป็น Collective housing จัดตั้ง Co-Op ขึ้น คำว่า Collective housing คือ การสร้างระบบชุมชนอยู่ด้วยกัน มีระบบสาธารณูปการ มีกฎการอยู่อาศัยด้วยกัน ยุโรปที่อยู่อาศัยแบบ mixed อยู่แล้ว ถ้าอย่างนั้นก็เป็นแบบผสมผสาน ปัจจุบัน Collective housing stock ในต่างประเทศก็เพิ่มขึ้น ประเทศไทยก็มีแนวคิดนี้เหมือนกันแต่เงินอุดหนุน ที่เราได้จะเป็นสำหรับผู้มีรายได้น้อยเท่านั้น ชั้นชั้นกลางจึงน่าสงสัย ส่วนตัวสนใจจะสร้างโมเดลของคนชั้นกลางด้วย คิดว่าสามารถออกแบบได้ แต่ดินยังไม่ค่อยว่าง ส่วนเรื่องคลองเตยก็เป็นมหากาพย์ ทำไม่ง่าย นี่ก็เป็นครั้งหนึ่งที่สงสัยจะดูท่าทางไม่ออก มีคนอยากได้ที่ตรงนั้น อยากพัฒนาที่ดินตรงนั้น จึงสร้างเนื้อหาว่าจะเอาที่ดินตรงนี้เพื่อพัฒนาที่ดิน ต้องย้ายท่าเรือ ก็จะทำให้คนที่นั่นขาดโอกาสทำกิน ส่วนตัวไม่ค่อยเชื่อ

คำถามที่ 5		
Time	Speaker	Audio
		ว่าทำได้ คิดว่าอิทธิพลที่นั่นแข็งแกร่งกว่าการเมือง มหากาพย์นี้ไม่ ง่าย พูดต่อได้อีกยาว

คำถามที่ 6		
Time	Speaker	Audio
02:15:38	ผู้ฟัง	อยากทราบว่าอาจารย์สร้างความเข้าใจกับคนในพื้นที่อย่างไร ลงพื้นที่อย่างไร ไม่ให้โดนตำว่าคนรวยสอนคนจน คนกรุงเทพฯ ไปเข้าใจคนต่างจังหวัดได้อย่างไร
02:16:25	คุณสมสุข บุญญะบัญชา	วิธีเข้าหาเขาเราต้องใจดี เราอยากจะได้รับการยอมรับ กระบวนการที่ดีเราต้องเจอคน จะต้องรู้ว่าคนคิดอย่างไร วิธีที่ เราใช้ทั่วไปคือผ่านผู้นำในพื้นที่ ระดับจังหวัด หรือระดับชุมชน เราเข้าไปเราก็ต้องให้เค้าช่วยระดับประคองสักหน่อย เนื่องจากว่าชาวบ้านก็จะไว้ใจเขา เราต้องไปในกระบวนการที่ ไม่มีปัญหาตั้งแต่ต้น
02:17:39	ผู้ฟัง	ถ้าเป็นชุมชนในระดับกลางถึงสูงเป็นอย่างไรคะ
02:17:55	คุณสมสุข บุญญะบัญชา	ส่วนมากทำงานในพื้นที่ทำงานกับคนจนง่ายที่สุด คนชั้น กลางคนรวยจะยากกว่า แต่ทำได้ผ่านผู้นำเชิญเข้ามาในวง ให้ เขาเข้าใจว่าเราจะทำอะไร เพราะอะไร แบบไหน สิ่งสำคัญที่สุด ก็คือตัวเรา เวลาเราไปบุคลิกภาพของเรา ที่ท่าของเรา ตาของ เรา สีหน้าของเรา เป็นตัวบอก เพราะฉะนั้นดิฉันบอกกับลูกน้อง เสมอว่าเวลาลงชุมชนให้เหมือนลงไปหาแม่ ไม่มีใครปฏิเสธ เขา จะเข้าใจว่าเราจะมาช่วย